

S:t Olofs kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

KRISTINA SIMONSSON, 2015-12-04

jais
arkitekter
—

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

S:t Olofs kyrka

Gustav Adolfs församling, Helsingborgs kontrakt, Lunds stift, Helsingborg socken, Krokodilen 12-husnr 1A, Helsingborgs kommun, Skåne län, Skåne

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

S:t Olofs kyrka ligger i stadsdelen Husensjö, öster om Helsingborgs stadskärna. Kyrkan servar också omkringliggande stadsdelar som Wilson park, Rosengården och Fälatabacken. Namnet Husensjö kommer från den sjö som tidigare fanns på området. Sjön övergick till att bli en mosse och under 1800-talet dikades den ut helt. Marken bestod då för övrigt av fäladsmark. I början av 1900-talet styckades marken upp och såldes till bostadsbyggande. Området är idag mestadels bebyggt med villor från början av 1900-talet fram till nu. På 1950-talet byggdes flera trevånings flerfamiljshus längs Jönköpingsgatan och i samband med dem stadsdelskyrkan.

Kyrkotomten gränsar mot en väg i väster längs vilken det ligger trevånings flerfamiljshus. Söder ut är kyrkan sammanbyggd med ett flerfamiljshus med affärer i bottenplan. Bakom kyrkan finns ett bostadsområde med tvåvåningsradhus och villor.

Från kyrkotomten mot bostäder.

Bostäder på kyrkans baksida.

Kyrkobyggnaden

Kyrkan är ritad av Filip Lundgren och invigdes 1956. Kyrkan bestod då av en länga med kyrksal och en ”barnträdgård”, som vi idag skulle kalla förskola, och en samlingsal i källaren. Kyrkan är sammanbyggd med ett hus bredvid med lägenheter

och butiker. Kyrksalen skulle kunna användas även för profant bruk, därför gjordes koret möjligt att avskilja.

Det ökade bostadsbyggandet under 1970-talet i närheten skapade behovet av större lokaler. Planer fanns på att bygga en helt ny kyrka på Rosengård i närheten. Så blev det inte, utan 1987 byggdes Sankt Olofskyrkan till med två längor istället.

Arkitektlaget i Helsingborg ritade tillbyggnaden med lokaler för församlingsverksamheten. Vid tillbyggnaden togs ”barträdgården” i kyrkan bort och kyrksalen blev därmed större. En ny ingång till kyrkorummet gjordes från den nya entréhallen.

Exteriör

Kyrkoanläggningen består huvudsakligen av tre låga längor i en U-form med en liten trädgård mellan längorna. Den öppna U-formen vänder sig mot gatan. En lägre liten del sammanbinder kyrkan med ett flerfamiljshus mot söder där den tidigare entrén låg. Mot baksidan finns ett tillbyggt förråd.

En fristående klockstapel står vid gatan och markerar att detta är en kyrka.

Delen från 1956 har stomme av lättbetong, delar från 1987 har en regelstomme. *Ytterväggarna* är klädda med rött tegel med grå fog. Förbandet består endast av löpstenar. Teglet är trådkuret, den äldre delen med kraftiga räfflor, den nyare delen med lägre räfflor. Det nya teglet är jämt rödfärgat medan det äldre teglet har färgskiftningar i stenarna. Sockeln av gråmålad betong.

Fönstren i församlingsdelen är vita träfönster med isolerglas i varierande format.

Fönsterbleck och avtäckningsplåtar är av brun plåt.

Kyrkorummets gavel har ett korfönster med ett utkragande tegelskift runt fönstret.

Alla kyrkorummets fönster har färgat blyinfattat glas.

Entrédörrarna är av fernissad ek. De äldre dörrarna har nio sexkantiga glasrutor. De nya dörrarna är klädda med stående fernissad ekpanel. Huvudentrén är en dubbeldörr med glasade sidopartier.

Sadeltaket är flackt och täckt med röda enkupiga tegelpannor och ståndskejvorna är vitmålade. Takavvattningen är av brun plåt.

Under hela anläggningen finns källare. På baksidan finns en yttre entré till källaren med betongtrappa och galvat räcke. Dörren är en ekdörr med glasöppningar.

På entrésidan vid gatan står en fristående *klockstapel* som är öppen och uppbyggd av tre kraftiga stående runda stolpar som sammanbinds av horisontella plattjärn och diagonala vertikala rundjärn. Klockstapeln täcks av ett topptak klätt med tjärpapp. De tre stolparna går genom taket och höjer sig ovan taket. Klockstapeln är ritad av Filip Lundgren.

Gården och längorna med församlingsrum.

Gamla huvudentrén.

Kyrkan mot sydväst.

Nya huvudentrén.

Interiör

Från den nya huvudingången kommer man in i en stor *entréhall* med Höganäsklinker på golvet, vävspända målade väggar och undertak med akustikplattor. Mot söder leder en tät slät dubbeldörr till kyrkorummet, mot norr en glasad dubbeldörr till samlingsrummet. I mitten av hallen går en trappa omgivet av smidesräcke ner till källaren. Kapphängare, anslagstavlor och två toaletter finns i entréhallen.

Kyrkorummet är rektangulärt med ett smalare kor. Golvet är belagt med bokparkett, väggarna är putsade och vitmålade, takstolen är öppen och vitmålad. De lösa stolarna är kopplade och står i fyra kvarter på ömse sidor om en mittgång och en sidogång som täcks av blå gångmattor. Talarstolen står till höger och orgeln till vänster om koret. Orgeln kompletteras av flygel och trumset. Dopfunten tas in i kyrkorummet vid dop. Mot norr finns fem stående rektangulära fönster med blyinfattat färgat glas i olika mönster. Dessa fönster sitter något vinklade ut från fasaden och åtskiljs av oputsade tegelpelare. Mot söder finns tre rektangulära fönster med blyinfattat katedralglas. Fönsterbänkarna är av kalksten. Längst bak i rummet finns mixerbord. Tekniken är synlig med ventilationskanaler i tak och på vägg, radiatorer under fönstren, högtalare, projektorer och lysrör i taket.

Koret i väster är upphöjt två steg och har väggar av vitmålad stående träpanel som är

utformat som dörrar som kan avskilja koret från kyrkorummet. I koret står altare och bakom finns ett stort fönster med blyinfattat glas som ersätter altartavla. Glaset är i olika gula toner i form av ett abstrakt kors med omgivande blå nyanser och gjort av Georg Crona, konstnär från Helsingborg.

Kyrkan mot koret.

Bakre delen av kyrkorummet.

Samlingssalen.

Mot söder avdelas kyrkorummet med pelare till en gång, som dels leder till en ytterdörr klädd med ekpanel och dels till en slät vit dörr, som leder till den gamla entrén där sakristia och arbetsrum finns. Den lilla entréhallen har klinkergolv och vitmålad träpanel i taket. Sakristian och arbetsrummen har linoleumgolv och vävade, målade väggar, sakristian har träpanel i taket.

Samlingssalen i den tillbyggda delen upptar hela längan och har fönster längs båda långsidorna. En glasdörr leder ut mot trädgården. Golvet är belagt med ekparkett, undertak med akustikplattor och vävade, målade väggar, fönsterbänkar av marmor. Ett vikparti kan dela av rummet. Den tredje längan innehåller entréhall, kök, förråd och arbetsrum.

Under hela anläggningen finns källare. Under kyrkorummet ligger en stor samlingsal med klinkergolv, akustikplattor i taket och en öppen spis. Ljus finns från fönster i ett ljusschakt. Ett "sinnesrum" för barn är inrett med heltäckningsmatta och tyginklätt tak och madrasser på golvet, rummet saknar fönster. Källaren innehåller dessutom teknik, förråd och personalrum.

Inredning och inventarier

Altaret från 1956 är av trä. Altarskivan bärs av två rektangulära sidor med mönsterinläggningar.

Altare och korfönster.

Ambo.

Dopfont

Altartavlan ersätts av ett korfönster, med ett abstrakt kors i gula toner med omgivande blå nyanser och gjort av Georg Crona, konstnär från Helsingborg.

Dopfunten är av trä från 1956. Foten är åttasidig och profilerad. Stammen är fyrsidig, varje sida har tre sexsidiga mönsterinläggningar. Åttasidig cuppa med urtag för dopfat.

Ambo från 1956 av fanerat trä. Tre raka täckta sidor bär en toppskiva. Framsidan är helt klädd med en tygapplikation.

Stolar av bok med kopplingsbeslag. Ryggbricka av trä och tygklädd sits.

Orgeln från 1989 är tillverkad av Mårtenssons Orgelfabrik i Lund. Fasaden är av vitmålat trä indelat i tre fält med synliga metallpipor. På sidan är synliga vita träpipor.

Klockan i den fristående klockstapeln är av malm gjuten 1955 av ME Ohlssons klockgjuteri i Ystad.

Kyrkotomten

Kyrkan saknar kyrkogård men har en trädgård mot väster med en uteplats belagd med tegel, en gräsmatta med lekstuga och barnmöbler. Trädgården omgärdas av idegranshäck och staket. Norr om kyrkan finns dess parkering omgärdad av ligusterhäckar och träd.

Byggnader på kyrkotomten

Ett soprum med väggar av röd träpanel och vitt träraster i ovankant och tak av korrugerad plåt finns på kyrkans baksida.

Kulturhistorisk karaktärisering för S:t Olofskyrkan

S:t Olofs kyrka ligger på Husensjö i östra Helsingborg. Kyrkan är en distriktskyrka och ligger vid en gata med trevånings flerfamiljshus från 1950-talet som är samtida med kyrkan. Området karaktäriseras även av villabebyggelse från 1900 till nutid.

Efterkrigstiden i Sverige innebar en kraftig ekonomisk tillväxt och ökad befolkning som flyttade till städerna från landsbygden. Nya stadsdelar byggdes i städerna och kulminerade med miljonprogrammet på 60-talet. Kyrkan är byggd i en tid av intensivt kyrkobyggande i Sverige. Från 1945 till 2000 byggdes 700 nya kyrkor i Sverige. De kyrkor som byggdes var ofta i städernas nybyggda områden och främst så kallade småkyrkor eller distriktskyrkor. Liksom i stadsplaneringen önskade man skapa en självförsörjande ”by i staden” och i detta ingick också en kyrka. Ofta var kyrkorna enkla, ibland så kallade vandringskyrkor för att snabbt få en kyrka i nybyggda

stadsdelar. Ambitionen var att bygga en vardagskyrka, en mötesplats utanför söndagarna där lokaler för församlingsverksamhet också ingick. Ibland var exteriören lik profan bebyggelse, kyrkan utmärkte sig inte och kanske fanns det inte heller ekonomi till det.

S:t Olofs kyrka invigdes 1956, arkitekt var den lokale arkitekten Filip Lundgren och innehöll kyrkorum och ett rum för barnverksamhet plus källare med samlingsrum. Kyrkan är sammanbyggd med ett flerfamiljshus och har ett vardagligt uttryck. 1987 byggdes kyrkan till med två längor med församlingslokaler ritade av Arkitektlaget i Helsingborg.

Anläggningen är en låg röd tegelbyggnad med tre längor byggd i en U-form med en innergård emellan som avgränsas med häck mot gatan. Det flacka sadeltaket är belagt med tegel. Kyrkobyggnaden har typiska 1950-tals markörer med ekdörrar med sexkantiga fönster och korfönstret har utkragande tegelskift, i övrigt mycket begränsad artikulation. Kyrkan är enkel med tidstypiska material som lättbetong och maskinslaget tegel. I de nya församlingsdelarna har man tagit upp samma material som i den äldre byggnaden med rött tegel och ek i entrédörrar. Fönstren är ordinära och tillbyggnadens uttryck skulle lika gärna kunna vara dagis eller äldreboende. Byggnaden är enkel och har begränsat kulturvärde men stort brukarvärde. Den är en representant för de enkla småkyrkor som liknar profan bebyggelse som byggts under 1950-60-tal.

Kyrkorummet är rektangulärt med ett upphöjt avsmalnande kor med ett högt korfönster med ett glaskonstverk. Övriga fönster är blyinfattade glasfönster i olika färger och mönster, fönstren sitter mellan tegelpelare. Det flacka taket har en synlig vitmålad takstol och golvet är belagt med parkett. Ett flertal installationer är synliga i tak och på väggar. Rummet är möblerat med stolar. Samtliga inventarier är av enkelt slag med begränsat värde. Störst uppmärksamhet tilldrar sig det vackra korfönstrets blyinfattade glaskonstverk av Helsingborgskonstnären Georg Crona som samlar blicken i kyrkorummet. De blyinfattade fönstren och korfönstret ansluter till traditionell kyrkokonst.

Nyare delar med samlingsal och övriga utrymme har standardiserade detaljer och enkla material som glasfibervävsklädda väggar, akustiktak med synligt bärverk, enkla släta dörrar med ogerade foder.

Anläggningen är en vardagskyrka med mycket verksamhet. Kyrkan har utöver gudstjänsterna bl.a. öppen förskola, körer, ungdomsgrupper och personer som arbetstränar. Kyrkans värde består i dess verksamhet.

En fristående öppen klockstapel står vid gatan, ritad av Filip Lundgren. Det var

vanligt med fristående klockstaplar under 1950-60-tal.
Klockstapeln och korfönstret är det som markerar att det är en kyrka.

Rekommendationer

- Kyrkorummets olika blyinfattade glasfönster har ett tidstypiskt och konstnärligt värde och bör värnas. Tegelpelarna mellan fönstren bör förbli oputsade. 1950-tals ekdörrarna är tidstypiska och bör värnas.
- Rummen är ”brukarrum” där förändringar är godtagbara.

Skydd m.m.

Kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. kulturmiljölagen. Tillkommen efter 1939. Omfattas inte av tillståndsplikt. Anläggningen ligger inom av länsstyrelsen utsett område som särskilt värdefulla kulturmiljöer, Helsingborg.

Källor och litteratur

Helsingborgs bebyggelse 1863-1971, Henrik Ranby, Helsingborg 2005

Kyrkokansliets arkiv, mapp Sankt Olofskyrkan

<http://www.helsingborg.se/startside/trafik-och-stadsplanering/planering-och-utveckling/natur-och-kultur/bevarandeprogram/>

Moderna kyrkobyggnader, projektrapport. Elisabeth Andersson 2011. Svenska kyrkan

Övriga uppgifter

Denna rapport, en kulturhistorisk karakteristik och bedömning av Sankt Olofs kyrka, Helsingborgs kontrakt, har upprättats av:

Kristina Simonsson, Arkitekt SAR/MSA, (rapportförfattare, foto och inventering)

Karl Johan Kember (granskare),

Arkitekt SAR/MSA, Certifierad sakkunnig avseende kulturvärden

JAIS arkitekter AB, Sundstorget 3, 251 21 Helsingborg, 042-14 92 30, www.jais.se

Inventeringsdatum: 2015-08-17

Färdigställd rapport: 2015-12-04

S:t Olofs kyrka, Helsingborg - byggnadsbeskrivning

Stomme: Församlingsdel-regelstomme
Kyrka-lättbetong

Fasadmaterial: Tegel

Fasadkulör: Röd

Takform: Sadeltak

Taktäckningsmaterial: Tegel

Byggnadsdel: Kyrkodel
Församlingslokaler